

VISSEN VOOR HET ZEEAQUARIUM

Door G.W.NOORDHOEK.

Illustraties B. ENTROP.

DE HONDSHAAI - *Scylliorhinus caniculus* (L.)

INLEIDING

Uit onderstaand systematisch overzicht kan de plaats van de hondshaai afgeleid worden:

Klasse : CHONDRICTHYES of Kraakbeenvissen

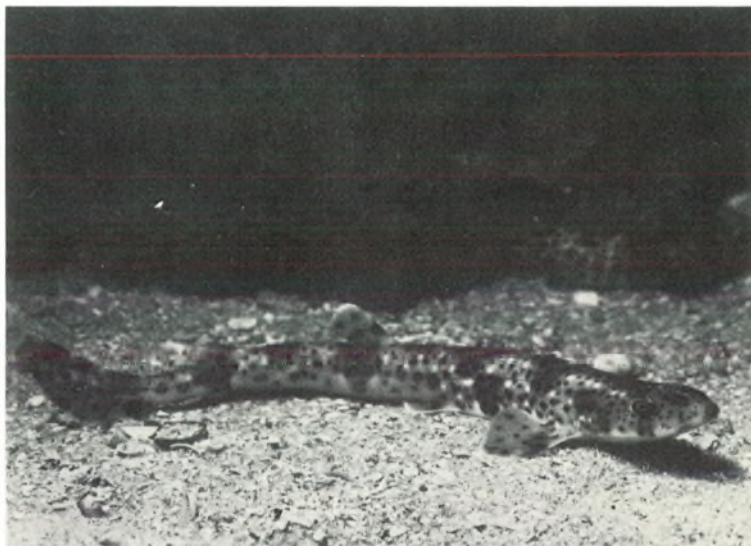
Superorde: PLEUROTREMATA of Haaien

Orde : GALEOIDEA

Familie : SCYLLIORHINIDAE

Genus : SCYLLIORHINUS Blainville, 1816

Species : *Scylliorhinus caniculus* (L., 1758) - Hondshaai

Afb. 1.

Eén van de hondshaaien - Scylliorhinus caniculus (L.) in het zeeaquarium van het Zeebiologisch Museum te Scheveningen.

Deze dieren werden in gevangenschap vanuit eieren geboren.

Afb. 2.

Detailopname van een hondshaai. Duidelijk is de nauwe oogspleet te zien, die hij overdag heeft.

Ook onder de synoniemen *Scyllium caniculum* Cuvier en *Scyllium canicala* (L.) wordt de hondshaai in de literatuur beschreven.

Ook de roggen behoren tot de kraakbeenvissen.

De hondshaai is door zijn voor haaien zeer bescheiden afmeting van hoogstens 75 cm geschikt voor een niet te klein koud Noordzeeaquarium. Vooral jonge dieren van ± 30 cm zijn zeer geschikt voor een aquarium in de afmetingen van 100 x 50 x 50 cm.

Als nachtdier zal men hem overdag dikwijls op de bodem van het aquarium aantreffen, want hondshaaien hebben geen zwemblaas. Als zij niet actief zwemmen, zakken ze vanzelf naar de bodem. Wanneer zij echter samengehouden worden met enkele andere grotere vissen zullen zij ook overdag actiever zijn. Vooral tegen de voertijd zwemmen ze rondjes, waarbij het sierlijke bewegen van het slanke en elastische lichaam opvalt.

KLEUR EN UITERLIJK

De kleur van de hondshaai is op de rug roodachtig bruin, naar de zijanten lichter geelbruin en aan de buikzijde grijswit. Hij is bezaaid met talrijke bruine, zwarte of soms witte vlekken, die aan het dier een bijzonder en kenmerkend uiterlijk geven (afb. 2).

Haaien hebben geen schubben, maar de stevige huid is bedekt met kleine naar achter staande tandjes, waardoor het dier wanneer we van de staart naar de kop strijken ruw aanvoelt (af-

beelding 3). Vroeger werd de haaiehuid wel gebruikt als "schuurpapier" en voor het bekleden van degengrepen.

Het lichaam is slank en langgerekt en naar de staart spits toelopend.

De rugvinnen, die geen stekels bevatten, staan op de achterste helft van het lichaam, de 1e rugvin achter de buikvinnen, de 2e rugvin achter de aarsvin.

De borstvinnen zijn groot en afgerond. Als de hondshaai op de bodem ligt en de kop iets opricht, lijkt het soms alsof hij op de borstvinnen steunt.

De staartvin is lang, bijna $\frac{1}{4}$ van het lichaam, waarbij de bovenste lob van de staartvin in het verlengde van het lichaam ligt en smaller is dan de onderste lob. Alle vinnen zijn naar achter schuin afgeknot.

VOEDING

Als bodemvis voedt de hondshaai zich vooral met kleine visjes en bodemdieren, maar in het aquarium eet hij ook mosselvlees, visvlees, garnalen; zelfs zeepieren zijn ter afwisseling als levend voedsel welkom.

Wanneer bij licht gevoerd wordt is uit het gedrag van de hondshaai af te leiden dat zijn gezichtsvermogen overdag maar matig is, want zoekend en snuffelend - duidelijk op de geur van het brokje voedsel afgaand - vindt hij zijn prooi.

Hij zwemt met zijn kop over het voedsel heen, daarna volgt een nijdige kopbeweging en de prooi is verdwenen.

KOP

De bek is onderstandig met het oog op het eten van bodemdieren en heeft 3 rijen achterwaarts gerichte scherpe tanden, waarvan de achterste rij steeds aangroeit ter vervanging van de afgesleten voorste tanden.

De kop is rond en heeft ovale ogen zonder knipvlies. Overdag is slechts een zeer smalle spleet zichtbaar.

Bij de hondshaai ontbreken de kieuwdeksels, maar er zijn links en rechts van de kop 5 kieuwspleten.

VERSPREIDING

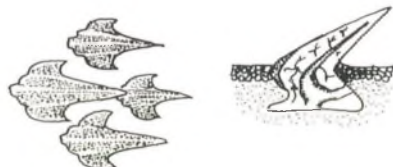
De hondshaai komt op diepten van 10 - 85 m. algemeen voor in de Middellandse Zee, maar ook langs de kusten van de Atlantische Oceaan van Noorwegen tot Senegal.

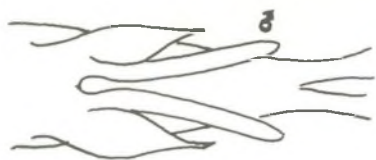
Aan onze kust vooral 's zomers, maar langs de Engelse kust het gehele jaar door. Daar wordt hij ook zo nu en dan, meest ontdaan van kop en staart, als "rotszalm" gegeten. Hij geeft de voorkeur aan een zandige met wieren begroeide bodem.

De hondshaai is door zijn afmeting en als bodemdier voor de mens volkomen ongevaarlijk.

Afb. 3.

Huidtandjes van de hondshaai - Scylliorhinus caniculus (L.). Links de tandjes van boven gezien, rechts een tandje in de huid op doorsnede.

Afb. 4.
Mannelijke hondshaai van de buikzijde gezien. Duidelijk zijn de tot copulatieorganen vergroeide buikvinnen te zien.

Afb. 5.
Copulerende haaien. Het mannetje strengelt zich om het wijfje heen.

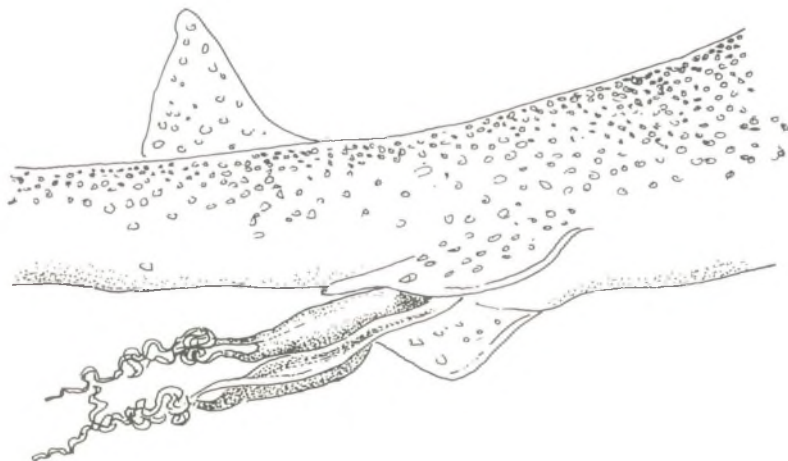
VOORTPLANTING

De voortplanting is "ovipaar", d.w.z. uit eieren geboortig.

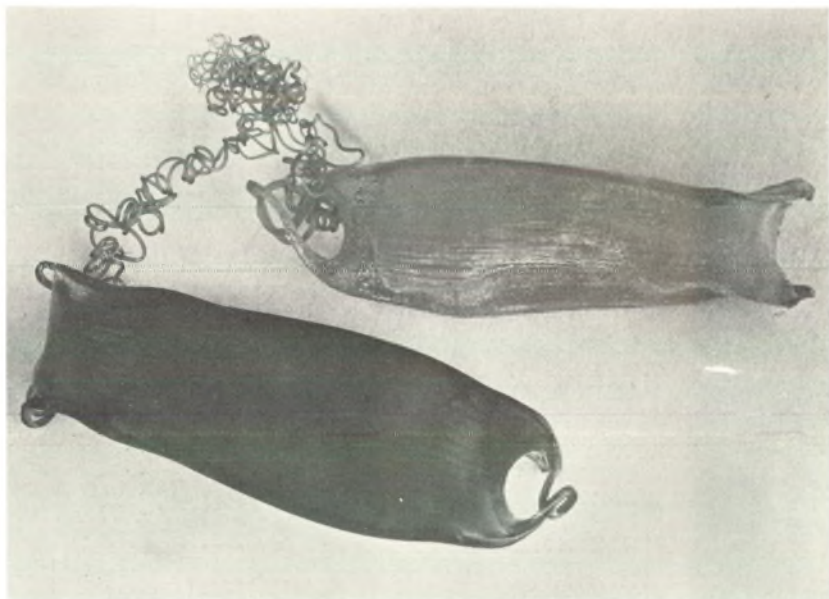
De eieren met een hoornig omhulsel worden uit het moederlichaam gedreven om in het water verder te ontwikkelen.

Het embryo onttrekt het voedsel aan de dooier in het eikapsel.

De bevruchting van de eieren vindt in het lichaam van het vrouwtje plaats. De buikvinnen van het mannetje zijn tot 2 ingewikkelde staafvormige copulatieorganen omgevormd (afbeelding 4). De paring vindt in dieper water plaats, waarbij het mannetje zich om het wijfje strengelt (afbeelding 5). Voor het afzetten van de ± 15 à 20 eieren zoekt het wijfje een ondiepe met wier

Afb. 6.
Vrouwelijke eierleggende hondshaai - *Scylliorhinus caniculus* (L.).

*Afb. 7.
Twee eieren van de hondshaai - Scylliorhinus caniculus (L.). Met de kronkelige snoeren zitten de eieren aan wieren e.d. vast. De eieren kunnen van goudgeel tot donkerbruin gekleurd zijn. Iets vergroot.*

of zeegras begroeide bodem op.

De eieren hebben een hoornachtige capsulevorm, zijn bruin transparant en ongeveer 5 tot 6,5 cm lang en 2 tot 3 cm breed met aan de hoeken lange gekronkelde draden (afbeelding 7). Wanneer het wijfje de eieren gaat afzetten komen de eieren gedeeltelijk uit het lichaam en zwemt het dier net zo lang rond tot het een geschikt aanhechtingspunt heeft gevonden, waar de hecht-draden zich om heen kunnen kronkelen, waarna het ei geheel uit het lichaam wordt getrokken (afbeelding 6).

Afhankelijk van de watertemperatuur duurt het dan nog 6 tot 10 maanden voor de jonge dieren het eikapsel verlaten.

AQUARIUMVIS

Misschien is het voor u mogelijk om via sportduikers aan levende eikapsels van de hondshaai te komen, die zij onder water aan wieren kunnen vinden en die u dan in een aquarium tot ontwikkeling kunt laten komen. Ter voorkoming van uitdrogen en voor zuurstofopname moeten de eieren in water vervoerd worden.

Zorg in uw aquarium voor een aanhechtingspunt (takken hoornkoraal b.v.) dicht bij de voor-

Afb. 8.

*Het ei van de kathaai - *Scylliorhinus stellars* (L.)
van boven gezien. Afmeting ong. 14 cm.*

De kleur is grijsgroen.

ruit, zodat u kunt zien hoe het embryo zich in het doorschijnende eikapsel ontwikkelt.

De jonge hondshaai verlaat het ei door de spleet aan de onder- of bovenzijde, die tijdens de groei water doorlaten voor de ademhaling.

Als het dier eruit is, sluiten deze spleten weer en kunnen de lege eikapsels, vooral na storm, uiterlijk gaaf, maar leeg op het strand worden gevonden.

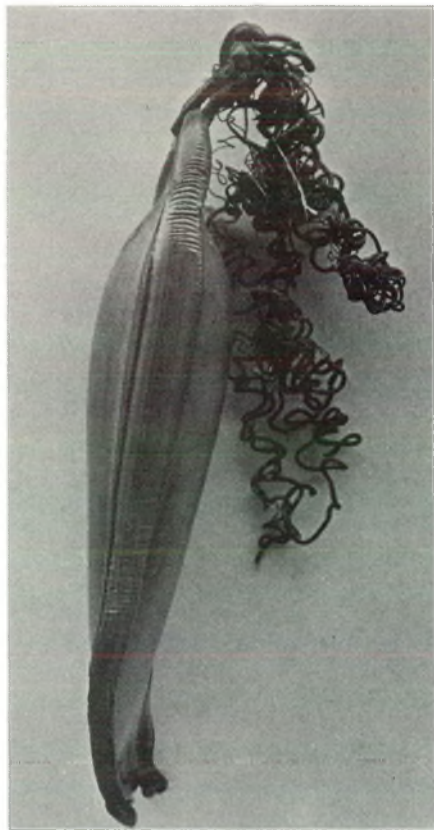
Eikapsels van de hondshaai zijn duidelijk van de eikapsels van roggen te onderscheiden, daar ze veel slanker zijn en voorzien van gekronkelde draden. Roggeneikapsels zijn breder en dragen 4 puntige uitsteeksels.

Hoewel de hondshaai zich overdag meestal op de bodem laat bewonderen moeten wij toch voor goed sluitende dekruiten op ons aquarium zorgen, want 's nachts wordt hij actief. Uit ervaring weten we helaas, dat ze er dan wel eens uitspringen en 's morgens dood naast de bak aangetroffen worden.

Afb. 9.

Het ei van de kathaai - *Scylliorhinus stellars* (L.) van op zij gezien. Duidelijk is de rechtopstaande zoom te zien, die aan het begin en het eind gerimpeld is.

¼ Ware grootte.

KATHAAI

Als de bezoekers de hondshaaien in ons aquarium zien horen we dikwijls de naam kathaai gebruiken, vooral door de Duitsers die ons museum bezoeken.

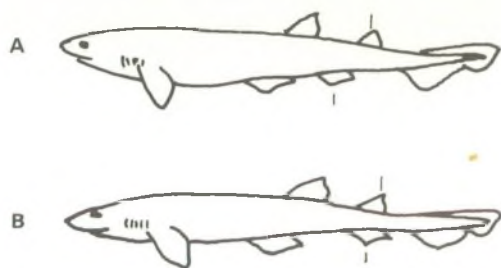
De kathaai, *Scylliorhinus stellars* (L.), is echter een iets afwijkende, grotere soort (tot 120 cm) die aan onze kust weinig voorkomt.

Ook de eikapsels zijn groter ($\pm 14 \times 5$ cm) met opstaande gegroefde zijkanten en ook aan de platte zijde een gegroefde rand (afbeeldingen 8 en 9).

Bij de kathaai bevindt zich de 2e rugvin boven de aarsvin, bij de hondshaai direct er achter (afbeelding 10).

Bij de hondshaai is elk neusgat door een groef verbonden met de liprand, bij de kathaai loopt de groef niet tot de mondrand door, maar zijn ze onderling verbonden (afbeelding 11).

In het Engels, Frans en Duits maakt men slechts onderscheid in de namen in verband met de afmeting van het dier.

Afb. 10.

Onderscheid tussen de hondshaai - *Scylliorhinus caniculus* (L.) en de kathaai - *Scylliorhinus stellars* (L.).

A. Bij de hondshaai staat de 2e rugvin achter de aarsvin;

B. Bij de kathaai staat de 2e rugvin boven de aarsvin.

Afb. 11.

Verschil in de neusgroeven bij de hondshaai en de kathaai: A. de kathaai; B. de hondshaai.

Nederlands :	Hondshaai	Kathaai
Engels :	Small Spotted Dogfish	Large Spotted Dogfish
Frans :	Petite roussette	Grande roussette
Duits :	Kleiner Katzenhai	Groszer Katzenhai

LITERATUUR:

- CHRISTENSEN, J.M. - De vissen van de Noordzee. 1977. Zutphen.
- ENTROP, Bob. - Inrichting en onderhoud van het Zee-Aquarium. 1956. Amsterdam.
- HERALD, Earl S. - De wereld der Dieren. Vissen. 1961. Den Haag.
- LACOURT, A.W. - Eikapsels van de kraakbeenvissen, Roggen, Haaien, Draakvissen van Noord- en West Europa. 1979. K.N.N.V.
- LYTHGOE, John en Gillian. - Vissen van de Europese kustwateren en de Middellandse Zee. 1976. Baarn.
- MÖHRES, Prof. Dr. Franz P. - Wereld onder water. 1962. Wageningen.
- MUUS, B.J. - Zeevissengids. 1966. Amsterdam.
- NORMAN, J.R. - Die Fische. 1966. Hamburg.
- NIJSSSEN, H. - Zeevissen. 1966. K.N.N.V.
- REDEKE, Dr. H.C. - De vissen van Nederland. 1941. Leiden.
- PRUD 'd HOMME VAN REINE, Dr. W.J. - Wat vindt ik aan het strand. 1940. Wageningen.
- WERNER, K. - Zeevissen. Utrecht.
- WHITEHEAD, Dr. P.J. - Vissen. 1976. Amsterdam.